

wystawa / exhibition

**ARTUR
NACHT-SAMBORSKI**

Maski czasu

Masks of Time

otwarcie / opening

27.09.2023
środa, godz. 18⁰⁰

Wednesday, 6 p.m.

wystawa trwa do / on view until

18.02.2024

miejsce / place

ms¹

Muzeum Sztuki w Łodzi
ul. Więckowskiego 36
m¹.org.pl

okładka / cover

Karta ze szkicownika „Mastiera staroj żywopisi”, ok. 1973–1974, olej, gwasz, papier, Muzeum Sztuki w Łodzi,
© Spadkobiercy Artura Nachta-Samborskiego i Muzeum Sztuki, Łódź / Sketchpad Mastera staroj
zhivopisi, ca. 1973–1974, oil, gouache, paper, 39.5 × 29 cm, Muzeum Sztuki in Łódź,
© The Heirs of Artur Nacht-Samborski and Muzeum Sztuki, Łódź

Zadanie „Publikacja i organizacja wystawy pn. *Artur Nacht-Samborski. Maski czasu*”
dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

ms
Muzeum Sztuki

Institucja Kultury Samorządu
Województwa Łódzkiego
współprowadzona przez Ministra
Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

województwo
łódzkie

Patronat medialny
TYMP
KULTURA

Artur Nacht-Samborski
Głowa męska na szarym tle

po 1968
olej, karton, 50 × 35 cm
Muzeum Sztuki w Łodzi
© Spadkobiercy Artura Nachta-Samborskiego
i Muzeum Sztuki, Łódź

Artur Nacht-Samborski

**Portret mężczyzny na czerwonym tle
(Chłopiec z menorą)**

ok. 1968
olej, gwasz, tektura, 59 × 48 cm
własność rodziny Artura Nachta-Samborskiego
w Izraelu
© Spadkobiercy Artura Nachta-Samborskiego
zdjęcie © Ori Ackerman

Artur Nacht-Samborski

**Portrait of a Man Against a Red Background
(A Boy with a Menorah)**

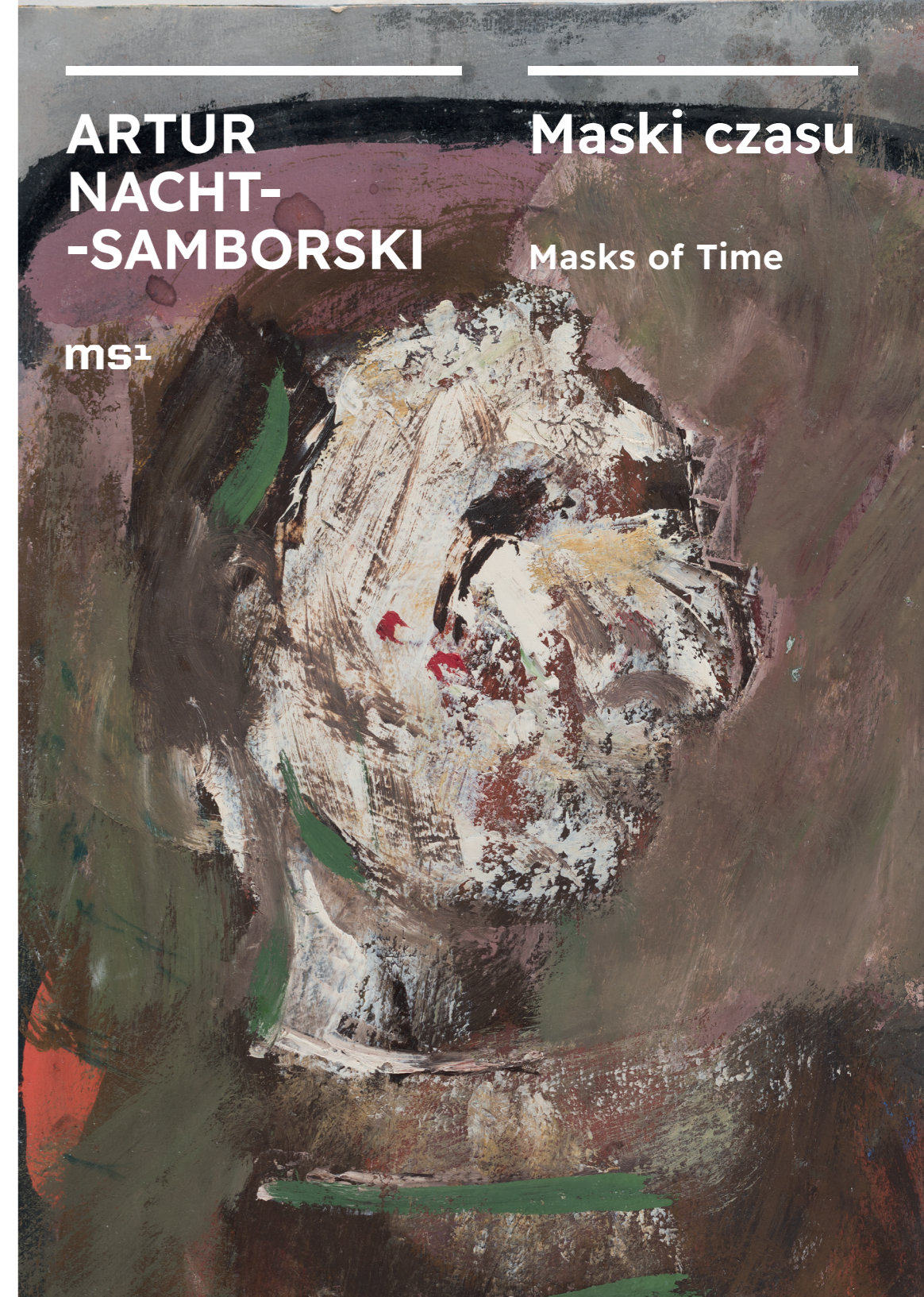
ca. 1968
oil and gouache on cardboard, 59 × 48 cm
property of Artur Nacht-Samborski family
in Israel
© The Heirs of Artur Nacht-Samborski
Image © Ori Ackerman

**ARTUR
NACHT-
-SAMBORSKI**

ms¹

Maski czasu

Masks of Time

Wystawa „Artur Nacht-Samborski. Maski czasu” prowadzi uwagę widza ku późnemu okresowi twórczości malarza, rozpiętemu między latami 60. a połową lat 70. XX wieku. Liczne powstałe wówczas prace artysty wyzbyte są znamion konwencjonalnej portretowości i dają się ująć terminem „głowy” lub „maski”. Wyjątkowość tych dzieł pozwala na ich wyodrębnienie z całego oeuvre artysty i skonfrontowanie z jego doświadczeniem egzystencjalnym. „Każdy portret – jak pisze Hans Belting – nosi maskę czasu, który go wydał”.

Nacht-Samborski był w jednej osobie świadkiem i niedoszłą ofiarą Zagłady, ocalonym i ocalającym innych. Dzisiejsza socjologia umieszcza go w grupie żydowskich Polaków. Wystawa – nie zawężając możliwości interpretacyjnych jego dzieła – ma za zadanie podsunąć jedną z wielu odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób malarz spłacał, wedle słów jego przyjaciela Adolfa Rudnickiego, „dług wyobraźni i pamięci wobec historii”.

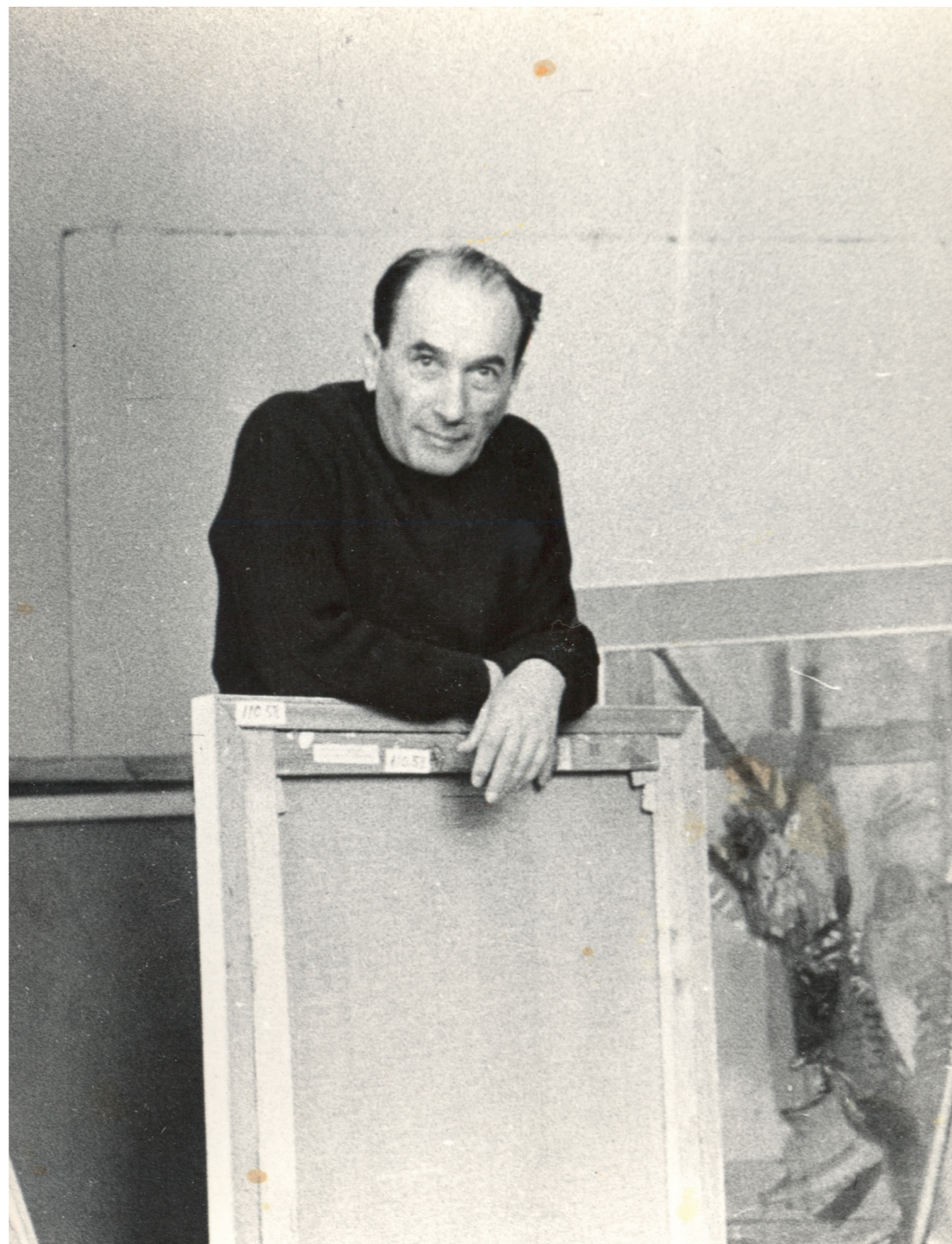
Nacht-Samborski ukrywał i zacierał rozmaite wątki swojej biografii. Z wyjątkiem najbliższych, niemal nikomu nie wspominał o swych przeżyciach z okresu Holokaustu, a podobną dyskrecję zachowywał w odniesieniu do swych obrazów – niezbyt chętnie je pokazywał i nieczęsto wystawiał. Nie datował ich, bardzo rzadko je sygnował i tytułował.

Późne obrazy pozycjonują artystę na uboczu kapistowskiego koloryzmu. Dużo częściej bywał wtedy ekspresjonistą. Tym samym obecna wystawa skupia się na wyjątkowej „sile ekspresji” malarza w nawiązaniu do jego „niezwykłego życia” (Ryszard Stanisławski). Jej linia narracyjna prowadzi od wczesnych przykładów dialogu malarza z awangardami lat 20., przez lata tuż powojenne i krótki epizod socrealistyczny, po ewolucję zarysowującą zagadnienie „portret przekształca się w głowę-maskę” i jego apogeum – idiom całkowicie wyemancypowanej z cech indywidualnych głowy czy popiersia. To właśnie wtedy Nacht dochodzi do „szczytów cierpkiej, aforystycznej prostoty” (Joanna Pollakówna).

Obecna prezentacja nawiązuje do wystawy „Artur Nacht-Samborski. Z pracowni artysty. Obrazy, rysunki, szkice, fotografie, dokumenty”, zorganizowanej w Muzeum Sztuki w Łodzi w październiku i listopadzie 1989 roku z inicjatywy ówczesnego dyrektora tej instytucji Ryszarda Stanisławskiego. We wstępie do katalogu pisał on wówczas o mocno nieortodoksyjnym – w odniesieniu do dotychczasowych prezentacji twórczości malarza – zestawie prac i dokumentów archiwalnych pokazywanych w MSŁ. Miały one umożliwić widzowi poznanie materii „jego twórczości od strony olśnień, definiujących się rozwiązań najbardziej radykalnych, wizjonerskich, porywających, gdy pomyślimy o sile ekspresji i skupienia wyjątkowych w jego [Nachta] generacji decyzyjnych”.

Zgromadzone na wystawie dzieła sztuki, w wielu przypadkach rzadko eksponowane publicznie, pochodzą z muzeów i kolekcji prywatnych. Prezentowane archiwalia i utensylia malarskie, będące niegdyś własnością artysty, znalazły się po jego śmierci w rękach spadkobierców, przyjaciół i instytucji państwowych.

kurator: Artur Tanikowski

Artur Nacht-Samborski w swojej pracowni przy Ryнку Nowego Miasta 5, 1968–1970

Archiwum Muzeum Sztuki w Łodzi

Artur-Nacht Samborski in his studio at 5/12 Rynek Nowego Miasta, 1968–1970

Archive of the Muzeum Sztuki in Łódź

“Artur Nacht-Samborski. Masks of Time” is an exhibition that takes the viewer to the late period of the artist’s work, stretching from between the 1960s to the mid-1970s. Many of his paintings from that time are devoid of the features of conventional portraiture and can be described as the images of “heads” or “masks.” Their uniqueness allows us to distinguish them from the artist’s entire oeuvre and consider them in the context of his life experience. “Each portrait,” as Hans Belting wrote, “wears the mask of the time that produced it.”

Artur Nacht-Samborski was both a witness and a would-be victim of the Holocaust, a survivor and a saviour of others. Today’s sociology places him amongst the grouping of Jewish Poles. The exhibition aims – without limiting the interpretative possibilities of his work – to provide one of many answers to the question of how the painter “paid off,” in the words of his friend Adolf Rudnicki, the “debt that his imagination and memory owed to history.”

Nacht-Samborski concealed and effaced various aspects of his biography. With the exception of those closest to him, he hardly ever mentioned his Holocaust-era experiences to anyone, and he maintained a similar discretion with regard to his paintings, which he showed unwillingly and rarely exhibited. He never dated his works, and very seldom did he sign or title them.

Nacht-Samborski’s late paintings position him on the sidelines of Kapist colourism. In his heyday, he was much more of an Expressionist. Thus, the current exhibition focuses on the painter’s unique “power of expression” in the context of his “extraordinary life” (Ryszard Stanisławski). This is a narrative that leads us from the early examples of Nacht-Samborski’s dialogue with the avant-garde of the 1920s, through the early post-war years and a brief encounter with Socialist-Realism. We are then introduced to an evolution whereby “portrait transforms into a head-mask,” that is followed by an apogee – the idiom of a head or bust completely emancipated from individual features. It is at this moment when Nacht reached the “heights of sour, aphoristic simplicity” (Joanna Pollakówna).

The current presentation draws on the exhibition “Artur Nacht-Samborski. From the Artist’s studio. Paintings, Drawings, Sketches, Photographs, Documents,” held at the Muzeum Sztuki in Łódź in October and November 1989 on the initiative of the institution’s then director, Ryszard Stanisławski. In the introduction to the catalogue, he wrote that the selection of works and archival documents had been highly unorthodox compared to earlier exhibitions of the painter’s work. The aim on this occasion was to enable the viewer to learn about the substance of the artist’s work “from the side of revelations, the most radical, visionary, thrilling solutions, when we think about the power of expression and concentration, unique in his [Nacht’s] generation of artistic decisions.”

The artworks gathered at the exhibition, in many cases rarely exhibited in public, have been sourced from museums and private collections. The presented archival materials and painting utensils, once owned by the artist, found themselves after his death in the hands of his heirs, friends, and state institutions.

kurator: Artur Tanikowski

Artur Nacht-Samborski

Portret podwójny

1973–1974
olej, płótno, 65 × 81 cm
własność rodziny Artura Nachta-Samborskiego w Izraelu
© Spadkobiercy Artura Nachta-Samborskiego
zdjęcie © Ori Ackerman

Artur Nacht-Samborski

A Double Portrait

1973–1974
oil, canvas, 65 × 81 cm
property of Artur Nacht-Samborski family in Israel
© The Heirs of Artur Nacht-Samborski
Image © Ori Ackerman